

πλάτη

πλάτη, η, ουσ. [<αρχ. πλ. πλάται, θηλ. του επιθ. πλατύς], η πλάτη. **1.** το πίσω μέρος καθίσματος όπου ακουμπάμε: «έγειρε στην πλάτη της πολυθρόνας κι αποκοιμήθηκε || ακούμπησε ελαφρά στην πλάτη του καναπέ». **2.** η σπάλα των ζώων. (Ακολουθούν 65 φρ.)·

- *άνοιξε η πλάτη του*, δημιουργήθηκαν πληγές στην πλάτη του λόγω παρατεταμένης κατάκλισης, δημιουργήθηκαν στην πλάτη του κατακλίσεις: «ήταν ένα μήνα ξάπλα στο κρεβάτι λόγω αρρώστιας, κι άνοιξε η πλάτη του»·

- *αντέχει η πλάτη μου ή αντέχουν οι πλάτες μου*, **α.** είμαι άτομο ανεκτικό, υπομονετικό: «μπορείς να λες ό,τι θέλεις σε βάρος μου, γιατί αντέχουν οι πλάτες μου». **β.** αντέχω σε μεγάλα βάρη: «φόρτωσέ με όσο θέλεις, γιατί αντέχουν οι πλάτες μου»·

- *αντέχει η πλάτη σου να...; ή αντέχουν οι πλάτες σου να...; έχεις το κουράγιο, τη δύναμη, μπορείς να...(;): «αντέχει η πλάτη σου να κάνεις αυτή τη δουλειά ή είσαι μόνο λόγια;»·*

- *βάζω πλάτη*, **α.** συγκρατώ με την πλάτη μου: «βάλε κι εσύ πλάτη, γιατί θα γονατίσω από τόσο βάρος!». **β.** βοηθώ, στηρίζω, υποστηρίζω κάποιον: «βάλε πλάτη, σε παρακαλώ, να ξεπεράσω αυτή τη δυσκολία, γιατί μοναχός μου δε θα μπορέσω»· βλ. και φρ. *του βάζω πλάτη*·

- *βαστά η πλάτη μου ή βαστούν οι πλάτες μου*, βλ. φρ. *αντέχει η πλάτη μου*·

- *βαστά η πλάτη σου να...; ή βαστούν οι πλάτες σου να...; βλ. φρ. αντέχει η πλάτη σου να...(;)*·

- *βλέπει συνέχεια την πλάτη του*, έχει συνεχώς το νου του, προσέχει πάρα πολύ μήπως του φερθεί κανείς ύπουλα, ανέντιμα: «επειδή έχει καεί πολλές φορές απ' τους δήθεν φίλους του, στο εξής βλέπει συνέχεια την πλάτη του»·

- *γυρίζω την πλάτη μου (σε κάτι)*, αγνωώ κάτι: «θέλησαν να με μπλέξουν, αλλά γύρισα την πλάτη μου στα ναρκωτικά»· βλ. και φρ. *του γυρίζω την πλάτη (μου)*·

- *δε σηκώνει η πλάτη μου ή δε σηκώνουν οι πλάτες μου*, βλ. φρ. *δεν αντέχει η πλάτη μου*·

- *δεν αντέχει η πλάτη μου ή δεν αντέχουν οι πλάτες μου*, δεν έχω την άνεση, τη δυνατότητα να κάνω κάτι: «δεν αντέχει η πλάτη μου για περισσότερα έξοδα»·

- *έβαλε τα πόδια στην πλάτη του*, βλ. λ. [πόδι](#)·

- *είμαι με την πλάτη στον τοίχο*, βρίσκομαι σε δεινή θέση: «αύριο έχω έλεγχο απ' την εφορία κι είμαι με την πλάτη στον τοίχο, γιατί τα βιβλία μου είναι και μη χειρότερα». (Λαϊκό τραγούδι: *με κομμένα τα γεφύρια και την πλάτη του στον τοίχο του χρωστάτε κάτι λόγια και 'γω τούτο 'δω του ήχο*). Από την εικόνα του ατόμου που το στήνουν στον τοίχο για να το εκτελέσουν·

- *έφαγε η πλάτη του χώμα*, νικήθηκε, ηττήθηκε, ιδίως σε κάποια δυναμική αναμέτρηση με κάποιον: «πήγε να του κουνηθεί, αλλά, όταν πιάστηκαν στα χέρια, έφαγε η πλάτη του χώμα». Από την εικόνα του παλαιστή που ο αντίπαλός του τον έριξε ανάσκελα, πράγμα που πιστοποιεί την ήττα του·

- *έφτασαν τα πόδια στην πλάτη του*, βλ. λ. [πόδι](#)·

- *έχει και στην πλάτη μάτια*, βλ. φρ. *έχει και στον κώλο μάτια*, λ. [κώλος](#)·

- *έχει κάποια χρόνια στην πλάτη του*, βλ. λ. [χρόνος](#)·

- *έχει πολλά χρόνια στην πλάτη του*, βλ. λ. [χρόνος](#)·

- έχω γερές πλάτες, διαθέτω ισχυρούς προστάτες, διαθέτω ισχυρά μέσα: «τώρα που βγήκε το κόμμα μου, έχω γερές πλάτες»·
- η τύχη του γύρισε την πλάτη, βλ. λ. [τύχη](#)·
- κάνω πλάτες, αποκτώ μεγάλη και φαρδιά πλάτη, ιδίως με τη γυμναστική: «πηγαίνει στο τάδε γυμναστήριο κι απ' τη γυμναστική έκανε πλάτες»· βλ. και φρ. του *κάνω πλάτες*·
- κόβω στην πλάτη μου (κάποιον ή κάτι), φορτώνομαι κάποιον ή κάτι στην πλάτη μου και τον κουβαλώ: «επειδή στραμπούλιξε το πόδι του του έκοψα στην πλάτη μου και τον μετέφερα μέχρι το φαρμακείο || για να τον ξεκουράσω, έκοψα τον μπόγο στην πλάτη μου και τον κουβάλησα μέχρι τη πιάτσα των ταξί». Συνών. *κόβω στον ώμο μου (κάποιον ή κάτι)*·
- κουβαλάει κάποια χρόνια στην πλάτη του, βλ. λ. [χρόνος](#)·
- κουβαλάει πολλά χρόνια στην πλάτη του, βλ. λ. [χρόνος](#)·
- κρατά η πλάτη μου ή κρατάνε οι πλάτες του, αντέχει σε μεγάλα βάρη: «φόρτωσέ του όσο μπορείς, γιατί κρατάνε οι πλάτες του»· βλ. και φρ. *αντέχει η πλάτη μου*·
- μαθαίνουν μπιλιάρδο στην πλάτη μου, βλ. λ. [μπιλιάρδο](#)·
- μαχαιριά στην πλάτη, βλ. λ. [μαχαιριά](#)·
- με ξένες πλάτες, με τη βοήθεια άλλων. (Λαϊκό τραγούδι: *εγώ με την αξία μου κι όχι με ξένες πλάτες περήφανα περπάτησα μες στις ζωής τις στράτες*)·
- μου κάθισε στην πλάτη ή μου πήγε στην πλάτη ή μου στάθηκε στην πλάτη, (για φαγητά) βλ. συνηθέστ. *μου κάθισε στο λαιμό*, λ. *λαιμός*·
- οι φτέρνες του χτυπούν στην πλάτη του ή οι φτέρνες του χτυπούν στις πλάτες του, βλ. λ. [φτέρνα](#)·
- παίζει παιχνίδι στην πλάτη μου, βλ. λ. [παιχνίδι](#)·
- παίζουν μπιλιάρδο στην πλάτη μου, βλ. λ. [μπιλιάρδο](#)·
- παίζουν σκάκι στην πλάτη μου, βλ. λ. [σκάκι](#)·
- παίρνω την ομάδα στην πλάτη μου ή παίρνω την ομάδα στις πλάτες μου, βλ. λ. [ομάδα](#)·
- παίρνω το παιχνίδι στην πλάτη μου ή παίρνω το παιχνίδι στις πλάτες μου, βλ. λ. [παιχνίδι](#)·
- πήγε το φαί στην πλάτη μου, βλ. λ. [φαί](#)·
- πίσω απ' την πλάτη μου ή πίσω απ' τις πλάτες μου, **α.** πολύ κοντά μου, αλλά χωρίς να το(ν) αντιληφθώ: «ήταν μια ώρα πίσω απ' την πλάτη μου κι εγώ δεν πήρα χαμπάρι». **β.** μυστικά, ανέντιμα, ύπουλα: «ξέρω πως γίνονται πολλά πίσω απ' την πλάτη μου, αλλά θα 'ρθει η μέρα που θα ξεκαθαρίσει η κατάσταση και θα βγουν όλα στη φόρα». (Λαϊκό τραγούδι: *να 'ρθει μπροστά μου να τα πει αυτά που κάθεται και λέει πίσω απ' την πλάτη μου για μένα, να 'ρθει μπροστά μου να τα πει ποιος νύχτες είχε αμαρτωλές και ποιος δυο μάτια δακρυσμένα*). **γ.** κατά την απουσία μου: «έχεις την εντύπωση πως δεν ξέρω ότι με κοροϊδεύουν πίσω απ' την πλάτη μου;»·
- πλάτη με πλάτη, λέγεται για άτομα που κάθονται βλέποντας σε αντίθετες κατευθύνσεις: «επειδή είναι μαλωμένοι, κάθε φορά που βρίσκονται στον ίδιο χώρο κάθονται πλάτη πλάτη για να μη βλέπει ο ένας τον άλλον»·

- *πλάτη πλάτη*, με προφυλάξεις: «πλησίασε πλάτη πλάτη μέχρι το μπαράκι για να δει αν ήταν ακόμη μέσα αυτός που τον κυνηγούσε»·
- *σηκώνει η πλάτη μου ή σηκώνουν οι πλάτες μου*, βλ. φρ. *αντέχει η πλάτη του*·
- *σηκώνω στην πλάτη μου ή σηκώνω στις πλάτες μου (κάτι)*, έχω την ευθύνη: «δεν έχω καιρό για γλέντια, γιατί σηκώνω στην πλάτη μου ολόκληρη επιχείρηση»·
- *σηκώνω τις πλάτες (μου)*, βλ. συνηθέστ. *σηκώνω τους ώμους (μου)*, λ. *ώμος*·
- *τα πόδια του χτυπούν στην πλάτη του ή τα πόδια του χτυπούν στις πλάτες του*, βλ. λ. [πόδι](#)·
- *το παίρνω στην πλάτη μου*, αναλαμβάνω την ευθύνη: «εσύ κάνε αυτό που πρέπει κι αν σου φέρει κανείς αντίρρηση, το παίρνω στην πλάτη μου»·
- *τον βάζω πλάτη*, βλ. φρ. *τον ρίχνω πλάτη*·
- *τον έφερα με την πλάτη στον τοίχο*, **α.** τον έφερα σε δεινή θέση: «τον απείλησα πως, αν δε μου κατέβαλε όλο το ποσό που μου χρωστούσε, θα τον έστελνα στον εισαγγελέα και τον έφερα με την πλάτη στον τοίχο». **β.** του απέκοψα κάθε οδό διαφυγής, τον παγίδεψα, τον στρίμωξα: «μετά από πολύωρο κυνηγητό, οι αστυνομικοί κατάφεραν και τον έφεραν με την πλάτη στον τοίχο»·
- *τον έχω στην πλάτη μου*, βλ. φρ. *τον φορτώθηκα στην πλάτη μου*·
- *τον κόλλησα με την πλάτη στον τοίχο*, τον έφερα σε δεινή θέση: «του πήρα όλα τα λεφτά που με χρωστούσε και τον κόλλησα με την πλάτη στον τοίχο, γιατί δεν του 'μεινε δραχμή». Από την εικόνα του ατόμου που το στήνουν στον τοίχο για να το εκτελέσουν·
- *τον κοροϊδεύει πίσω απ' την πλάτη του*, τον περιπαίζει, τον περιγελάει κατά την απουσία του: «όταν είναι μπροστά του του κάνει το φίλο, αλλά με την πρώτη ευκαιρία τον κοροϊδεύει πίσω απ' την πλάτη του»·
- *τον κουβαλώ στην πλάτη μου*, **α.** έχω την ευθύνη γι' αυτόν, τον φροντίζω: «απ' τη μέρα που έπαθε ο πατέρας μου εγκεφαλικό, τον κουβαλώ στην πλάτη μου». Από την εικόνα του ατόμου που παίρνει κάποιον αδύναμο ή τραυματισμένο στην πλάτη του για να τον μεταφέρει. **β.** λέγεται και με δυσφορία: «από δω και πέρα ας κάνει καλά μόνος του, γιατί βαρέθηκα να τον κουβαλώ στην πλάτη μου»·
- *τον πήρα στην πλάτη μου*, έχω την ευθύνη γι' αυτόν, τον φροντίζω: «απ' τη μέρα που έχασε την οικογένειά του σ' ένα τροχαίο, τον πήρα στην πλάτη μου, γιατί δεν έχει άλλους συγγενείς». Από την εικόνα του ατόμου που παίρνει κάποιον αδύναμο ή τραυματισμένο στην πλάτη του για να τον μεταφέρει·
- *τον ρίχνω πλάτη*, τον υποχρεώνω να φάει η πλάτη του χόμα, τον νικώ: «του 'κανε μια λαβή και τον έριξε πλάτη». Από την εικόνα του παλαιστή, που ο αντίπαλός του τον έριξε ανάσκελα, πράγμα που πιστοποιεί την ήττα του·
- *τον σηκώνω στην πλάτη μου*, βλ. συνηθέστ. *τον κουβαλώ στην πλάτη μου*·
- *τον τρώει η πλάτη του*, με τις ενέργειες ή τις πράξεις του είναι σαν να επιδιώκει να υποστεί κάποια τιμωρία, ιδίως σαν να επιδιώκει να φάει ξύλο: «μ' αυτά που λέει για μένα τον τρώει η πλάτη του». Πολλές φορές, της φρ. προτάσσεται και συνηθέστ. *ακολουθεί το μου φαίνεται*·
- *τον φαγουρίζει η πλάτη του*, βλ. φρ. *τον τρώει η πλάτη του*·
- *τον φέρνω πλάτη*, (για δρομείς ταχύτητας) τον προσπερνώ, τον νικώ: «μετά την τελευταία στροφή ο αθλητής μας έβαλε δύναμη και τους έφερε όλους πλάτη»·

- του φορτώθηκα στην πλάτη μου, μου έχει γίνει ενοχλητικό βάρος, μου έχει γίνει φόρτωμα: «απ' τη μέρα που χρεοκόπησε, τον φορτώθηκα στην πλάτη μου και δεν μπορώ ν' απαλλαγώ απ' αυτόν». Από την εικόνα του ατόμου που κουβαλάει κάποιο βάρος στην πλάτη του και νιώθει δυσφορία γι' αυτό·
- του γυρίζω την πλάτη (μου), υποτιμώ επιδεικτικά την παρουσία του, απαξιώ να ασχοληθώ μαζί του, τον αγνωώ επιδεικτικά, τον περιφρονώ: «μόλις άπλωσε το χέρι για να κάνουμε χειραψία, του γύρισα την πλάτη μου». (Λαϊκό τραγούδι: *όσες φορές συμπόνεσα την ξένη δυστυχία, πληρώθηκα αχάριστα, μου γύρισαν την πλάτη κι αν δεν τους επρολάβαινα, θα μου 'βγαζαν το μάτι*)· βλ. και φρ. *γυρίζω την πλάτη (σε κάτι)*·
- του γυρίζω την πλάτη μου και φεύγω, αποχωρώ δείχνοντάς του με ολοφάνερο τρόπο την περιφρόνησή μου: «αφού δεν καταλάβαινε τόση ώρα πως ήταν ανεπιθύμητος, του γύρισα κι εγώ την πλάτη μου κι έφυγα»·
- του γυρίζω τις πλάτες μου και φεύγω, φεύγω, αποχωρώ από κάπου, ιδίως από δειλία ή φόβο: «μόλις τον είδα να 'ρχεται αγριεμένος καταπάνω μου, του γύρισα τις πλάτες μου κι έφυγα τρέχοντας»·
- του δείχνω την πλάτη (μου), βλ. φρ. *του γυρίζω την πλάτη (μου)*·
- του δείχνω την πλάτη μου και φεύγω, βλ. φρ. *του γυρίζω την πλάτη μου και φεύγω*·
- του δείχνω τις πλάτες μου και φεύγω, βλ. φρ. *του γυρίζω τις πλάτες μου και φεύγω*·
- του κάνω πλάτες, **α.** του υποβοηθώ σε κάποια κακή ή παράνομη ενέργεια, τον υποβοηθώ σε κάποια παράνομη ερωτική του σχέση: «φταις κι εσύ, γιατί, αν δεν του 'κανες πλάτες στις γυναικοδουλειές του, δε θα χαλούσε το σπίτι του». Από την εικόνα του ατόμου που, για να μη βλέπει τις ενέργειες κάποιου, γυρίζει θεληματικά προς το μέρος του τις πλάτες του. **β.** τον υποβοηθώ για να κάνει ή για να πετύχει κάτι: «πέτυχε στη δουλειά του, γιατί είχε το φίλο του, που σε κάθε δυσκολία του 'κανε πλάτες». Από την εικόνα του ατόμου που σκύβει για να πατήσει κάποιος πάνω στην πλάτη του, όταν θέλει να φτάσει κάτι που βρίσκεται ψηλά·
- του κόλλησα την πλάτη στον τοίχο, βλ. φρ. *τον κόλλησα με την πλάτη στον τοίχο*·
- φορτώνουν στην πλάτη μου (κάτι), με θεωρούν υπεύθυνο για κάτι κακό: «όσα στραβά γίνονται στη δουλειά, τα φορτώνουν στην πλάτη μου || έγινε ένα λάθος στη δουλειά και το φόρτωσαν στην πλάτη μου»·

Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας